

บทที่ 3

หนังสือพิมพ์ไทยและการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535

หนังสือพิมพ์ไทย

1. ความเป็นมาของหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย

จุดกำเนิดของหนังสือพิมพ์ไทยเริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยในปี พ.ศ. 2379 แดน บีช บรัดเลย์ (Dan Beach Bradley) ชาวอเมริกันได้เป็นผู้นำเครื่องพิมพ์และตัวพิมพ์ภาษาไทยจากสิงคโปร์เข้ามาในกรุงเทพฯ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ศาสนา ในวันที่ 4 กรกฎาคม 2387 บรัดเลย์ก็ได้ออกหนังสือพิมพ์ฉบับแรกของประเทศไทย โดยตีพิมพ์เป็นภาษาไทย ชื่อว่า "บางกอกเรคคอร์ดเดอร์" (Bangkok Recorder) หลังจากนั้นก็มีหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ออกตามมา หนังสือพิมพ์เหล่านี้เป็นหนังสือพิมพ์ที่ออกโดยชาวต่างประเทศทั้งหมด และเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับศาสนา หนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่ออกโดยคนไทย คือ หนังสือราชการจานุเบกษา ออกในสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2405 แต่ก็ยังเป็นหนังสือพิมพ์แจ้งข่าวราชการเท่านั้น มิใช่เป็นหนังสือพิมพ์อย่างแท้จริง

ในสมัยรัชกาลที่ 5 ราว พ.ศ. 2417 ได้มีหนังสือพิมพ์ของคนไทยฉบับแรกที่พิมพ์แพร่หลายออกสู่ประชาชน ชื่อ ตรุณวาท มีเนื้อหาเช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์ในสมัยต่อ ๆ มา คือ มีข่าวราชการ ข่าวต่างประเทศ สุภาษิตสอนใจ เรื่องเกี่ยวกับวิชาการ บทกวี จันท์ ภาพยนตร์กลอน บทละคร นิยาย รวมทั้งแจ้งความโฆษณาสินค้า ต่อมาในปี พ.ศ. 2418 ได้มีหนังสือพิมพ์รายวันฉบับแรกของไทย ชื่อ Court หลังจากนั้นก็มีหนังสือออกมามากหลายแบบ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นของเจ้านาย เชื้อพระวงศ์ ในตอนปลายสมัยรัชกาลที่ 5 จึงเริ่มมีสามัญชนออกหนังสือพิมพ์

บ้าง เช่น สยามราชฎีร์ ยามาโต (มีชาวญี่ปุ่นเป็นเจ้าของ) และจีนโนสยามวารศัพท์ (มีชาวจีนเป็นเจ้าของ) เป็นต้น

ในสมัยรัชกาลที่ 6 เรียกได้ว่าเป็นยุคทองของหนังสือพิมพ์ไทย เพราะพระองค์ได้เริ่มทำหนังสือพิมพ์ด้วยพระองค์เอง หนังสือพิมพ์ลดระดับลงสู่มวลชนมากขึ้นและได้กลายเป็นวิชาชีพที่น่าสนใจ มีการนำเทคนิคสมัยใหม่เกี่ยวกับการพิมพ์และการเสนอเนื้อหาข่าวสารมาใช้ หนังสือพิมพ์มีสิทธิเสรีภาพมากในการวิพากษ์วิจารณ์และโต้แย้งความคิดเห็นกันได้อย่างเต็มที่ มีนักคอลัมนิสต์ที่มีชื่อเสียง เขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสังคมอย่างตรงไปตรงมา แม้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรงเขียนบทความตอบโต้ในหน้าหนังสือพิมพ์เยี่ยงสามัญชนทั่วไป

ในสมัยรัชกาลที่ 7 หนังสือพิมพ์เข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเห็นได้ชัด ในตอนต้นรัชกาลมีเหตุการณ์ทางการเมืองหลายประการที่มีส่วนช่วยให้หนังสือพิมพ์เริ่มมีบทบาทและอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชน เช่น ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำและการปลดข้าราชการ ทำให้ปัญญาชนในสมัยนั้นมีโอกาสชี้ให้เห็นความบกพร่องของระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ผ่านทางหนังสือพิมพ์สู่ประชาชนทั่วไป และยังได้เสนอและชี้แนวทางระบอบประชาธิปไตยด้วย นับเป็นการชักจูงและโน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดความศรัทธาในการปกครองระบอบใหม่ และมีส่วนช่วยให้การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 เป็นไปด้วยความราบรื่น

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองหนังสือพิมพ์ได้กลายเป็นเครื่องมือของบุคคลสองฝ่าย คือ ฝ่ายที่นิยมกษัตริย์กับฝ่ายที่นิยมการปกครองระบอบใหม่ในการต่อสู้กันทางการเมือง ในช่วงปี พ.ศ. 2475-2487 ซึ่งจอมพล ป.พิบูลสงคราม ขึ้นมามีอำนาจเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ถูกจำกัด มีการตราพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 ขึ้นมาควบคุมบทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ แต่เมื่อสิ้นสงครามโลกครั้งที่สอง รัฐบาลของนายควง อภัยวงศ์ ได้ผ่อนคลายความเข้มงวดในการควบคุมหนังสือพิมพ์ลงอย่างมาก โดยเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพมากขึ้น แต่หลังการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2490 จนถึงเหตุการณ์เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเป็นช่วงที่เผด็จการทหารได้ครองอำนาจต่อเนื่องกันเรื่อยมา หนังสือพิมพ์ได้ถูกจำกัดเสรีภาพอย่างมาก โดยในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เมืองไทยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลมืดและความปั่นป่วนทางสังคม ตำรวจมีอำนาจล้นฟ้า หนังสือพิมพ์ไม่สามารถเป็นปากเสียงให้แก่ประชาชนได้ แต่กลับแตกแยกออกเป็นฝักฝ่ายและหลายฉบับตกอยู่ใต้อิทธิพลของนักการเมือง ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีการออกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 17 ริดรอนสิทธิเสรีภาพหนังสือพิมพ์อย่างสิ้นเชิง และในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้นและได้ทำการรณรงค์ต่อต้านการจู่โจมของรัฐบาลอย่างเปิดเผย หนังสือพิมพ์กลับมามีเสรีภาพมากที่สุดในช่วงตั้งแต่ 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519 เนื่องจากเป็นช่วงที่ระบอบประชาธิปไตยแบ่งบานเต็มที่ แต่หลัง 6 ตุลาคม 2519 หนังสือพิมพ์ต้องตกอยู่ภายใต้คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 (ปร.42) ซึ่งเป็นการบังคับริดรอนสิทธิเสรีภาพหนังสือพิมพ์เป็นอย่างมาก จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2533 สมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้มีการยกเลิกคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฉบับนี้ หลังจากที่นักหนังสือพิมพ์ได้มีการรณรงค์ให้มีการยกเลิกกฎหมายฉบับนี้เป็นเวลายาวนาน

2. ลักษณะของหนังสือพิมพ์ไทย

จากประวัติความเป็นมาของสื่อมวลชนไทย จะพบว่า ลักษณะของสื่อมวลชนไทย ดำเนินการไปตามทฤษฎีสื่อสารมวลชนฝ่ายอำนาจนิยม¹ ซึ่งมีที่มาจากปรัชญาหรือแนวความคิดเกี่ยวกับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งพระมหากษัตริย์มีอำนาจเด็ดขาด และมีวัตถุประสงค์

¹ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, "สื่อมวลชนกับพัฒนาการทางการเมืองไทย," ใน ปัญหาพัฒนาการทางการเมืองไทย. (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2533), หน้า 747.

ที่จะให้สื่อมวลชนทุกประเภทสนับสนุนและเผยแพร่นโยบายของผู้ปกครองหรือรัฐบาลที่อยู่ในอำนาจ และเพื่อให้บริการแก่รัฐ การที่รัฐเข้ามามีอำนาจควบคุมสื่อมวลชนก็เพื่อใช้สื่อมวลชนเป็น เครื่องมือนำไปสู่การบรรลุจุดมุ่งหมายของรัฐเป็นสำคัญ ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามความประสงค์ ของรัฐ เจ้าของสื่อมวลชนต่าง ๆ ส่วนใหญ่จึงเป็นรัฐบาลหรือหน่วยงานของทางราชการและ เอกชนซึ่งได้รับอนุญาตเป็นพิเศษจากรัฐตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

แต่ในขณะเดียวกันหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อมวลชนประเภทแรกของไทยและเกิดขึ้น ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์กลับมีลักษณะตรงกันข้าม กล่าวคือ

ประการแรก หนังสือพิมพ์ไทยถือกำเนิดโดยเอกชน ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ คือ คนอเมริกันและอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจในขณะนั้น จึงได้รับการคุ้มครองตามสิทธิ สภานอกอาณาเขต คือ ไม่อยู่ภายใต้ข้อบังคับของกฎหมายไทยและไม่ต้องขึ้นศาลไทย ดังนั้น เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ในยุคต้นเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น อังกฤษและสหรัฐอเมริกา แล้ว นับว่าของไทยให้เสรีภาพสูงกว่ามาก ไม่มีการเซ็นเซอร์หนังสือพิมพ์หรือจะต้อง ลงข่าวตามความประสงค์ของกษัตริย์

ประการที่สอง เนื่องจากชาวต่างชาติเป็นผู้บุกเบิกหนังสือพิมพ์ ลักษณะของ หนังสือพิมพ์ไทยจึงมีวิวัฒนาการไปอย่างรวดเร็ว คือ มีรูปแบบเนื้อหาคล้ายคลึงกับหนังสือพิมพ์ ในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ และเป็นต้นแบบของหนังสือพิมพ์ไทยในยุคต่อมา

ประการที่สาม หนังสือพิมพ์เริ่มต้นโดยยึดถือทฤษฎีสื่อสารมวลชนฝ่ายอิสรภาพนิยม ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากประเทศอังกฤษและแพร่หลายเข้าไปในสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือว่าธุรกิจ หนังสือพิมพ์เป็นธุรกิจของเอกชน เอกชนมีสิทธิเสรีภาพในการพิมพ์และการวิพากษ์วิจารณ์ได้ อย่างเสรี โดยมีแนวความคิดที่ว่าหนังสือพิมพ์คือตลาดความคิดที่เสรี ประชาชนสามารถเลือกรับ สื่อได้อย่างอิสระตามความคิดที่ว่าอย่างไรหนูกตองอย่างไรเป็นจริง หนังสือพิมพ์ของไทยจึงได้

กลายเป็นตัวแทนของสาธารณชนนับตั้งแต่ เริ่มต้น

ประการที่สี่ พระมหากษัตริย์ไทยในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ไม่เคย ขึ้นเขอร์ดหรือลงโทษนักหนังสือพิมพ์ เพราะกลัวว่าหมิ่นพระมาทพระองค์ท่าน แม้ว่าจะไม่พอพระทัยบ้าง แต่ก็แทบจะไม่ได้วิตรอนสิทธิ เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ ดังนั้น หนังสือพิมพ์ไทยจึงแพร่หลายออกสู่สังคมภายนอกมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 แล้ว หนังสือพิมพ์ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจรัฐโดยรัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยมหลายยุคหลายสมัย เช่น ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นต้น โดยในช่วงรัฐบาลเผด็จการเหล่านี้รัฐได้เข้ามาควบคุมหนังสือพิมพ์ ใช้หนังสือพิมพ์ตอบสนองการดำเนินการหรืออุดมการณ์ของรัฐ แต่หนังสือพิมพ์ได้พยายามต่อสู้แก้ไขระบอบอำนาจนิยมนี้มาโดยตลอด เช่น ความพยายามต่อสู้เพื่อยกเลิกกฎหมายที่ใช้ควบคุมหนังสือพิมพ์ในลักษณะอำนาจนิยมและให้ใช้กฎหมายที่ให้ความเป็นอิสระแก่หนังสือพิมพ์มากขึ้น รวมทั้งเสนอขอจัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์ เพื่อให้หนังสือพิมพ์สามารถควบคุมจรรยาบรรณในกลุ่มของตนเองได้

บทบาทของหนังสือพิมพ์ไทยในทางการเมือง

บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในการให้การ เรียนรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนนั้น บทบาทหน้าที่ที่สำคัญที่สุดก็คือการรายงานข่าวการเมืองหรือการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง รวมถึงตลอดทั้งการให้ความรู้ทางการเมืองในรูปแบบลักษณะต่าง ๆ กัน

สำหรับบทบาทของหนังสือพิมพ์ไทยในทางการเมืองนั้น จากการวิจัยของ บุญเลิศ ศุภติล² ซึ่งได้เลือกหนังสือพิมพ์ที่จะทำการวิเคราะห์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์แนวนิยมซึ่งมีจำนวนจากหลายแพร่หลาย ได้แก่ ไทยรัฐ และเดลินิวส์ และอีกประเภทหนึ่ง คือ หนังสือพิมพ์แนวคุณภาพ ซึ่งเน้นเสนอสาระความรู้ ได้แก่ สยามรัฐ และมติชน นอกจากนี้ยังได้เลือกหนังสือพิมพ์ซึ่งมีลักษณะเนื้อหาผสมผสานกัน ทั้งในแนวคุณภาพและแนวนิยม ได้แก่ บ้านเมืองและแนวหน้า รวมเป็นหนังสือพิมพ์ที่ใช้วิเคราะห์ทั้งหมด 6 ฉบับ ผลปรากฏว่า หนังสือพิมพ์แนวคุณภาพคือสยามรัฐและมติชน เน้นการเสนอข่าวและสาระความรู้ค่อนข้างสูง หนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับเสนอข่าวทั้งในและต่างประเทศโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 36 ของเนื้อหาทั้งหมด ส่วนหนังสือพิมพ์แนวนิยม คือ ไทยรัฐและเดลินิวส์ มุ่งเสนอข่าวและบทความเพื่อความบันเทิงมากกว่า ทั้งนี้โดยพิจารณาจากคอลัมน์ข่าวซุบซิบ สังคม และนวนิยาย ซึ่งหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับเสนอเป็นอัตราส่วนสูงสุดประมาณร้อยละ 30 ของเนื้อหาทั้งหมด

เมื่อพิจารณาในแง่ของการเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชนแล้ว จะพบว่าประชาชนมีโอกาสได้รับข่าวสารและสาระความรู้จากหนังสือพิมพ์แนวคุณภาพมากกว่าหนังสือพิมพ์แนวนิยม ซึ่งถ้ามีการวิเคราะห์คุณภาพของเนื้อหาข่าว บทความ และคอลัมน์ของหนังสือพิมพ์ดังกล่าว จะพบหลักฐานเป็นเชิงสนับสนุนคากล่าวนี้เพิ่มขึ้น

ประเด็นที่น่าสนใจก็คือหนังสือพิมพ์ส่วนมากมีแนวโน้มเสนอข่าวและคอลัมน์สังคม ประเภทซุบซิบนินทาอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งอยู่ระหว่างร้อยละ 6-11 ของเนื้อหาทั้งหมด และมีการนำเสนอนวนิยายติดต่อกันเป็นประจำวันในอัตราสูงประมาณร้อยละ 5 ของเนื้อหาทั้งหมดด้วย

²บุญเลิศ ศุภติล, สิทธิการสื่อสารในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2527), หน้า 54-91.

กล่าวโดยสรุปลักษณะของเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ไทย มีความหลากหลายอย่างมาก แม้แต่ในดิสสารที่เกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองโดยเฉพาะก็มีการนำเสนอเนื้อหาในด้านอื่น ๆ ประกอบด้วยเช่นกัน การเรียนรู้ทางการเมืองของประชาชนจากสื่อมวลชนประเภทหนังสือพิมพ์ นั้นว่ามีโอกาสสูงใกล้เคียงกับสื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ในบรรดาสื่อมวลชนทั้ง 3 ประเภท คือ วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์ เป็นผู้ให้ข่าวสารความรู้ในอัตราส่วนที่มากกว่าวิทยุโทรทัศน์

การที่จะพิจารณาว่าประชาชนสามารถเรียนรู้ทางการเมืองจากสื่อมวลชนมากน้อยเพียงใดนั้น ก็ต้องดูที่ความสนใจในแหล่งข่าวสารและความสนใจเกี่ยวกับข่าวสารทางการเมือง ประกอบกัน เพราะหากว่าบุคคลใดก็ตามที่มีความสนใจที่จะติดตามข่าวความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ทางการเมือง แสวงหาข้อมูลความรู้ทางการเมืองก็แน่นอนว่า บุคคลนั้นจะเป็นผู้ที่มีความรู้ในข่าวสารทางการเมืองมากกว่าผู้ที่มีความสนใจน้อยกว่าในการพิจารณาถึงการเรียนรู้หรือความสนใจข่าวสารการเมืองนี้ แหล่งข่าวสารหรือสื่อมวลชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการชักจูงทางการเมือง (political persuasion) การชักจูงนี้เป็น การสร้างรูปแบบของแนวคิดทางการเมือง ความรู้สึกทางการเมือง ตลอดจนทำให้ประชาชนมีการกระทำทางการเมืองตามที่ถูกชักจูงต้องการได้ ด้วยเหตุดังกล่าวแหล่งข่าวสารทางการเมืองที่บุคคลให้ความสนใจ จึงมีความสำคัญต่อความเป็นไปทางการเมืองอย่างมากด้วย ซึ่งปัจจุบัน กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ส่งเสริมและดำเนินการให้มีการจัดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านขึ้น รวมทั้งได้มีการรณรงค์เพื่อการรู้หนังสือทั่วประเทศ จึงกล่าวได้ว่าหนังสือพิมพ์นั้นมิใช่มีบทบาททางการเมืองเฉพาะสำหรับคนในเมืองเท่านั้น แต่มีบทบาททางการเมืองสำหรับชาวชนบทไทยด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้หนังสือพิมพ์จึงมีบทบาททางการเมืองดังนี้³

³ชม ภูมิภาค, "สื่อมวลชนกับการเมืองไทย," ใน พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมทางการเมือง (นนทบุรี : สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531), หน้า 670.

1. ให้ความรู้ข่าวสารทางการเมืองแก่ผู้อ่าน ผู้อ่านสามารถนำเนื้อหาสาระในหนังสือพิมพ์ไปอภิปรายปรึกษาหารือกันได้
2. หนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลแก่ผู้ที่ตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การลงคะแนนเลือกตั้ง การเข้าร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมือง
3. หนังสือพิมพ์จะเป็นเครื่องช่วยคุมพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมือง
4. หนังสือพิมพ์จะช่วยฟุ้งความสนใจของคนไปสู่ประเด็นปัญหาการเมืองที่สำคัญ ๆ และจะทำให้ปัญหานั้นได้รับการแก้ไข
5. หนังสือพิมพ์จะเป็นเวทีของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองของคนในประเทศ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจของกลุ่มต่าง ๆ ทำให้สังคมมีความสงบราบรื่น

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535

การเลือกตั้งตัวแทนประชาชนเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่งในระบบการปกครองที่เชื่อว่าอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของประชาชน เป็นกระบวนการเลือกสรรรัฐบาลที่จะมาทำการปกครองและสร้างความชอบธรรมให้แก่อำนาจการปกครองของผู้ปกครองให้ไปโดยสันติ นอกจากนั้นการเลือกตั้งยังเป็นกลไกสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพราะการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของประเทศ มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในความสามารถของตนเอง

และเพื่อมนุษยว่าสามารถตัดสินใจเลือกรัฐบาล เลือกรูปแบบการปกครอง วิชิตาเนินการปกครอง ระบบเศรษฐกิจเพื่อประโยชน์ของตนเองได้ การเลือกตั้งจะนำไปสู่ความพยายามของประชาชนที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำของรัฐบาล ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้มีการพัฒนาการภายในระบบการเมืองของชาติ และระดมประชาชนเข้าร่วมในระบบการเมืองระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น

การแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจและการยอมรับ หรือไม่ยอมรับความชอบธรรมในสิทธิและอำนาจของผู้ปกครอง ประชาชนอาจแสดงออกได้หลายวิธี ในระบบการเมืองการปกครอง ปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นระบบเสรีประชาธิปไตยหรือระบบประชาธิปไตยของปวงชนในประเทศสังคมนิยม ทางหนึ่งที่ประชาชนแสดงออกก็โดยการเลือกตั้ง ด้วยเหตุนี้ผู้ปกครองในทุกุกระบบการเมืองจึงจัดให้มีการเลือกตั้งเพื่อแสวงหาความชอบธรรมในอำนาจปกครองให้แก่ตน

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีการเลือกตั้งทั่วไป (general election) รวม 17 ครั้ง โดยนำเอาวิธีการเลือกตั้งโดยทางอ้อม (indirect election) และวิธีการเลือกตั้งโดยตรง (direct election) มาใช้ วิธีการเลือกตั้งทางอ้อมซึ่งประเทศไทยได้นำมาใช้ในการเลือกตั้งทั่วไปเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2476 โดยเลือกผู้แทนตำบลก่อน และให้ผู้แทนตำบลทำการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดนั้นอีกต่อหนึ่ง โดยถือเอาจำนวนราษฎร 300,000 คน ต่อผู้แทนราษฎร 1 คน ส่วนการเลือกตั้งโดยตรงนั้น หมายถึง ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ทำการออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยตรงโดยไม่ผ่านตัวแทนอื่นใดเลย สำหรับการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 เป็นการเลือกตั้งโดยตรงด้วยวิธีการแบ่งเขตกับรวมเขต

ความเป็นมาของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535

หลังจากที่ประเทศไทยได้มีการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2535 และพรรค สหประชาชาติได้รับเลือกตั้งมากที่สุด จำนวน 79 คน แล้ว พรรคสหประชาชาติไทย พรรคกิจสังคม และพรรคประชาชนไทย ก็ได้ร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลผสมโดยได้ เชิญพลเอกสุจินดา คราประยูร มาเป็นนายกรัฐมนตรี และพลเอกสุจินดา คราประยูร ก็ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2535 ท่ามกลางความไม่พอใจของประชาชน หลังจากนั้นก็ได้เกิดขบวนการต่อต้านพลเอกสุจินดา คราประยูร โดยอ้างว่าขาดความชอบธรรมเพราะมิได้มาจากการเลือกตั้ง การต่อต้านได้ขยายผลมากขึ้นและเข้มข้นขึ้นจนกระทั่งในเดือนพฤษภาคม 2535 ได้เกิดการนองเลือด ทำให้ประชาชนล้มตายและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก ในที่สุดพลเอกสุจินดา คราประยูร ก็ได้ลาออกจากนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2535 หลังจากที่ได้ดำรงตำแหน่งมาได้เพียง 48 วัน

หลังจากนั้นก็ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าแต่งตั้งให้นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีแทน เพื่อให้มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีเป็นการเฉพาะกิจ และจะได้ใช้กระบวนการทางรัฐสภาและรัฐธรรมนูญคืนอำนาจการตัดสินใจทางการเมืองกลับไปให้ประชาชน ต่อมาในวันที่ 30 มิถุนายน 2535 นายอานันท์ ปันยารชุน ก็ได้ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร และกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่เป็นการทั่วไปในวันที่ 13 กันยายน 2535

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2535 เป็นการเลือกตั้งครั้งที่ 17 เป็นการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตและรวมเขต มีพรรคการเมืองส่งสมาชิกสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง 13 พรรค ซึ่งแต่ละพรรคส่งสมาชิกสมัครรับเลือกตั้ง ดังนี้

1. พรรคชาติพัฒนา	236 คน
2. พรรคประชาธิปัตย์	310 คน
3. พรรคราษฎร	132 คน

4. พรรคชาติไทย	197 คน
5. พรรคประชากรไทย	153 คน
6. พรรคกิจสังคม	156 คน
7. พรรคเอกภาพ	188 คน
8. พรรคมวลชน	148 คน
9. พรรคพลังธรรม	270 คน
10. พรรคความหวังใหม่	243 คน
11. พรรคพลังประชาชน	146 คน
12. พรรคเสรีธรรม	236 คน
13. พรรคส่งเสริมประชาธิปไตย	2 คน
รวม	2,417 คน

โดยผู้สมัคร จำนวน 2,417 คน ดังกล่าว แยกเป็นชาย 2,175 คน หญิง 242 คน เป็นผู้สมัครภาคกลาง 743 คน ภาคเหนือ 383 คน ภาคใต้ 183 คน และภาคตะวันออก เฉียงเหนือ 1,108 คน เขตเลือกตั้งที่มีผู้สมัครมากที่สุด รวม 36 คน คือ เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดร้อยเอ็ดและเขตเลือกตั้งที่มีผู้มาขึ้นสมัครน้อยที่สุด รวม 3 คน คือ เขตเลือกตั้งที่ - จังหวัดพังงา ภูเก็ต และระนอง

ผลการเลือกตั้งปรากฏว่า มีพรรคการเมืองได้รับการเลือกตั้ง 11 พรรค ดังนี้

1. พรรคชาติพัฒนา	60 คน
2. พรรคประชาธิปัตย์	79 คน
3. พรรคราษฎร	1 คน
4. พรรคชาติไทย	77 คน
5. พรรคประชากรไทย	3 คน
6. พรรคกิจสังคม	22 คน

7. พรรคเอกภาพ	8 คน
9. พรรคพลังธรรม	17 คน
10. พรรคความหวังใหม่	51 คน
11. พรรคเสรีธรรม	8 คน

โดยผู้ได้รับการเลือกตั้ง 360 คนดังกล่าว เป็นชาย 315 คน หญิง 15 คน เป็น ผู้สมัครภาคกลาง 118 คน ภาคเหนือ 69 คน ภาคใต้ 45 คน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 128 คน

ในการเลือกตั้งครั้งนี้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งสิ้น 31,860,156 คน มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 19,622,332 คน คิดเป็นร้อยละ 61.59 ซึ่งสามารถงานเนกเป็นรายภาคได้ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2535
จำนวนรายภาค

ภาค	จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง	จำนวนผู้มาแสดงตนขอรับบัตร		ผู้ลงคะแนน		ผู้มีสิทธิแต่ไม่ลงคะแนน		บัตรเสีย	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลาง	11,283,790	6,221,866	55.14	6,177,122	98.32	104,744	1.68	141,447	2.27
เหนือ	6,559,795	4,195,755	63.96	4,100,713	97.73	95,042	2.27	145,241	3.46
ตะวันออก/เหนือ	10,172,776	6,894,125	67.77	6,804,970	98.71	85,155	1.29	162,684	2.36
ใต้	3,843,795	2,310,580	60.11	2,296,574	99.39	14,012	0.61	54,162	2.34
รวมทั้งประเทศ	31,860,156	19,622,332	61.59	19,319,379	98.46	302,953	1.54	503,534	2.57

ที่มา : กองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2535